

Noordzee Natuurplan

Q&A

Wat kan de Kaderrichtlijn Mariene Strategie betekenen?

De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) verplicht elke Europese lidstaat tot het vaststellen van een mariene strategie, die gericht is op bescherming, behoud en herstel van het mariene milieu van de zee waarbij een duurzaam gebruik wordt gegarandeerd. De KRM vraagt om aanvullende ruimtelijke beschermingsmaatregelen om zo de samenhang en representativiteit van het netwerk van 'marine protected area's' te kunnen waarborgen. De KRM biedt een belangrijke kans om een integrale benadering van natuurbescherming in de praktijk te brengen.

Wanneer is de Noordzee goed beschermd?

De Noordzee hoeft geen volledig ongestoorde zee te worden. Wel is het nodig dat de druk van het menselijk gebruik op de Noordzee wordt verminderd. Het ecosysteem wordt hierdoor gezonder en veerkrachtig, zodat het zich kan blijven herstellen van ons gebruik en mee kan vereren met een veranderend klimaat. Belangrijke elementen zijn een gevarieerde zeebodem, een hoge biodiversiteit met meer langlevende soorten, zoveel mogelijk natuurlijk gereguleerde voedselketens, schoon water en schone bodem en beperkt menselijk onderwatergeluid.

Hoe weten we of het natuurbeschermingsplan werkt?

Nog veel is onbekend over het ecosysteem van de Noordzee. Daardoor is niet met zekerheid te zeggen wat de resultaten van maatregelen zullen zijn. Onderzoek en monitoring zijn van groot belang om het ecosysteem beter te doorgronden en de effectiviteit van maatregelen goed in kaart te brengen. Hierdoor kunnen maatregelen op termijn verbeterd worden. Maar, herstel van de Noordzeenatuur kost tijd. Zo is van beschermde gebieden bekend dat de effecten pas na ongeveer 15 jaar goed te meten zijn.

Is handhaving belangrijk?

Beschermingsmaatregelen hebben alleen effect wanneer ze kunnen én worden nageleefd. Voor handhaving kan invoering van het AIS systeem voor visserij schepen een goede eerste ondersteunende maatregel zijn, mits strict toegepast. Schepen zijn op die manier 24 uur per dag te volgen.

Wat te doen in de rest van de Noordzee?

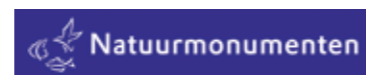
Buiten de beschermde gebieden en bufferzones moet 'best practice' de standaard worden voor gebruik van de Noordzee. Dat houdt in dat alleen de op dat moment minst schadelijke en meest duurzame (visserij)technieken worden gebruikt.

Het Noordzee Natuurplan is een publicatie van Stichting De Noordzee. Wilt u meer weten over het leven in de Noordzee, het Noordzee Natuurplan of over onze aanpak voor verduurzaming van het gebruik van de Noordzee?

Ga naar www.noordzee.nl of neem contact met ons op: 030 234 00 16 of info@noordzee.nl

Het Noordzee Natuurplan wordt ondersteund door het Wereld Natuurfonds, Greenpeace, Vogelbescherming en Natuurmonumenten.

Noordzee Natuurplan

Ruimte voor natuurherstel

De Noordzee wordt steeds intensiever gebruikt: visserij, scheepvaart, olie-, gas- en zandwinning, baggerstort, defensiegebieden en kabels en leidingen wedijveren met elkaar om de beschikbare ruimte. Bovendien komen er nieuwe activiteiten bij, zoals windmolenparken en het kweken van wieren. Van deze activiteiten heeft de visserij op dit moment de grootste impact op de Noordzeenatuur. De Noordzee is hierdoor niet meer zoals zij ooit was: vol met grote vis, met een gevarieerde bodem en rijk aan zeeleven. Leef- en rustgebieden verdwijnen en veel visbestanden zijn overbevist.

De natuur van de Noordzee moet zich kunnen herstellen. Daarvoor moeten wij de druk op dit bijzondere ecosysteem verminderen. Maar hoe? De Noordzee is een groot en open ecosysteem. Vissen, zeevogels en zeezoogdieren gebruiken veel gebieden, soms op grote afstand van elkaar, om voedsel te zoeken, om zich voort te planten en op te groeien. Daarom hebben we voor het herstel van onze Noordzeenatuur een combinatie nodig van beschermde gebieden én aanvullende beschermende maatregelen.

Noordzee Natuurplan

Om de Noordzee te beschermen is een integrale aanpak voor een netwerk van beschermde gebieden nodig, die bestaat uit 5 elementen:

- 1) **Beschermde gebieden**
- 2) **Bufferzones om beschermde gebieden heen**
- 3) **Soortbeschermingsplannen of -programma's**
- 4) **Bescherming van scheepswrakken als biodiversiteit-hotspots**
- 5) **Andere ruimtelijke maatregelen die aanvullende bescherming bieden van de Noordzeenatuur**

Beschermde gebieden - Natura 2000: een eerste stap

Natura 2000 is het Europese netwerk van gebieden dat volgens de Habitat- en Vogelrichtlijn beschermd moet worden. Door de overheid erkende Natura 2000 gebieden op het Nederlands deel van de Noordzee zijn: de Noordzeekustzone (van Bergen tot Duitsland), de Vlake van de Raan, de Voordelta, de Doggersbank, het Friese Front en de Klaverbank.

Alle gebieden die hiervoor in aanmerking komen, moeten zo snel mogelijk aangewezen worden als Natura 2000-gebied. Dus ook de Kustzee tussen Bergen en de Voordelta, de Bruine Bank, de Zeeuwse Banken en de Borkumse Stenen.

Maar, veel zeevogels, zeezoogdieren en vissen zijn mobiel en houden zich niet aan de grenzen van de Natura 2000-gebieden. Bovendien omvat de Habitatrichtlijn slechts een klein aantal mariene soorten. Ondanks deze beperkingen is Natura 2000 een eerste stap op weg naar een representatief en samenhangend netwerk van beschermde gebieden.

Beschermde gebieden - OSPAR: maatwerk voor de Noordzeenatuur

Het OSPAR-verdrag* is speciaal opgesteld voor de bescherming van zeenatuur. Een belangrijk doel is de ontwikkeling van een representatief en samenhangend netwerk van beschermde gebieden in 2012. Of een gebied in aanmerking komt voor OSPAR-bescherming wordt onder meer bepaald door de hoge natuurlijke biodiversiteit, het ecologisch belang en de gevoeligheid van het gebied. Ook het voorkomen van bedreigde of afnemende soorten en leefgebieden is belangrijk. Uitgangspunt daarbij is de OSPAR-lijst van soorten en habitats. Hierop staan veel dieren die niet door Natura 2000 beschermd worden, waaronder voor de Noordzee kenmerkende haaien- en roggensoorten, kabeljauwen en oesterbanken. OSPAR biedt daarmee meer mogelijkheden voor een goed netwerk van beschermde gebieden dan Natura 2000.

Gebruik de extra bescherming die OSPAR biedt voor de Natura 2000 gebieden, zoals het Friese Front. Ook moeten de Centrale Oestergronden en het Noordkrompgebied, zo snel mogelijk worden beschermd als OSPAR gebied.

**Internationaal verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan.*

! Voorwaarden beschermde gebieden

- Minstens 30% van de Noordzee moet worden beschermd.
- Schadelijke activiteiten zijn niet toegestaan in beschermde gebieden.

+ Opbrengsten beschermde gebieden

- De biodiversiteit, aantallen en afmetingen van soorten nemen toe. Dit zorgt voor een stabiel ecosysteem. In de beschermde gebieden spelen bodemdieren een belangrijke rol. Via hen komen de voedingsstoffen die door algen gemaakt worden terecht bij andere groepen dieren, zoals vissen en vogels.
- Volledig gesloten gebieden bieden een kans om verstoorde gebieden te vergelijken met gebieden die worden beschermd. Hierdoor vormen ze een referentie voor onderzoek en kunnen de gevolgen van gebruik, zoals visserij, beter beoordeeld worden.

Bufferzones om beschermde gebieden

Voor de handhaving van beschermingsmaatregelen in beschermde gebieden zijn voldoende grote bufferzones nodig. In deze 'beschermende rand' geldt meer bescherming dan in de rest van de zee. Bovendien is in een bufferzone plaats voor bepaalde duurzame vormen van gebruik.

Om de naleving van beschermde gebieden te waarborgen moeten om de Natura 2000- en OSPAR-gebieden bufferzones worden ingesteld.

Soortbeschermingsplannen of -programma's

De bruinvis, witsnuitdolfijn, en noordse stormvogel hebben met elkaar gemeen dat zij zich niets aantrekken van de lijnen die wij om beschermde gebieden trekken. Ook buiten beschermde gebieden worden zij getroffen door bijvangst in visnetten, vernietiging van leefgebied, hinder door onderwatergeluid en plastic afvaldeeltjes. Generieke bescherming is daarom nodig voor mobiele en migrerende soorten.

In een soortbeschermingsplan wordt per soort wordt gekeken naar de grootste bedreigingen. In het plan staat een samenhangend geheel van maatregelen tegen die bedreigingen, resulterend in effectieve bescherming van de soort.

Voor mobiele zeedieren die bedreigd worden moet de overheid soortbeschermingsplannen ontwikkelen.

Bescherming wrakken als biodiversiteit hotspots

Scheepswrakken zijn belangrijk als hotspots van biodiversiteit op zee. Vroeger zorgden bijvoorbeeld oesterbanken en grote stenen voor natuurlijke harde ondergronden op de verder zandige zeebodem. Hierop leefden andere soorten dan op de zandbodem.

Onderzoek heeft uitgewezen dat verschillende soorten die vroeger verspreid over de Noordzee voorkwamen, nu alleen nog in de buurt van wrakken te vinden zijn. Bescherming van wrakken zal dan ook bijdragen aan het behouden van de inheemse biodiversiteit.

De ecologisch belangrijke wrakken moeten worden beschermd tegen verstoringen als intensieve visserij en het slopen van wrakdelen.

Andere ruimtelijke beschermingsmaatregelen

Het reguleren van bepaalde activiteiten op de Noordzee kan in de praktijk leiden tot ruimtelijke beschermingsmaatregelen. Veiligheidszones rond windparken en gasplatforms op zee kunnen bijvoorbeeld bijdragen aan natuurbescherming, omdat er geen visserij mag plaatsvinden. Een ander voorbeeld is het sluiten van gebieden voor visserij met als doel het beschermen van paaigebieden of jonge vis. Ook ander zeeleven profiteert hier van.

De Noordzee Natuurgebieden

Doggersbank

De Doggersbank is een ondiepe zandbank, die zich uitstrekt over het Engelse, Nederlandse, Duitse en Deense deel van de Noordzee. De bank ligt op het hoogste punt zo'n 18 meter onder de zeespiegel. De omringende zee is 2 tot 3 keer zo diep.

Je vindt er allerlei bijzondere bodemdieren; zoals de wulk en de artemisschelp. Ook de stekelrog leeft in de Doggersbank. De voedselrijke randen van de bank trekken grote scholen vis. Schol, wijting en kabeljauw paaien er. Grote aantallen vogels, als jan van genten en noordse stormvogels, komen op de vis af. Zelfs de zeldzame geelsnavelduikers zijn er waargenomen. Ook witsnuitdolfijnen, bruinvissen en dwergvissen komen er op zoek naar voedsel.

Centrale Oestergronden

De Centrale Oestergronden dankt zijn naam aan de uitgestrekte oesterbanken die hier tot het eind van de negentiende eeuw voorkwamen. Deze banken zijn helaas verdwenen. Het water stroomt hier vrij rustig, waardoor slib, en daarmee voedsel naar de bodem zakken. Het diepe, slibrijke habitat is zeldzaam en vormt de basis voor een divers bodemleven.

Er leven allerlei zeldzame en langlevende bodemdieren, zoals de langlevende noordkromp, de noordhoren (schelpdieren) en echte bodemomwoelers als het burchtenkreeftje. Tienduizenden Noordse stormvogels, zeekoeten en andere zeevogels komen er om vis te eten.

Noordkrompgebied

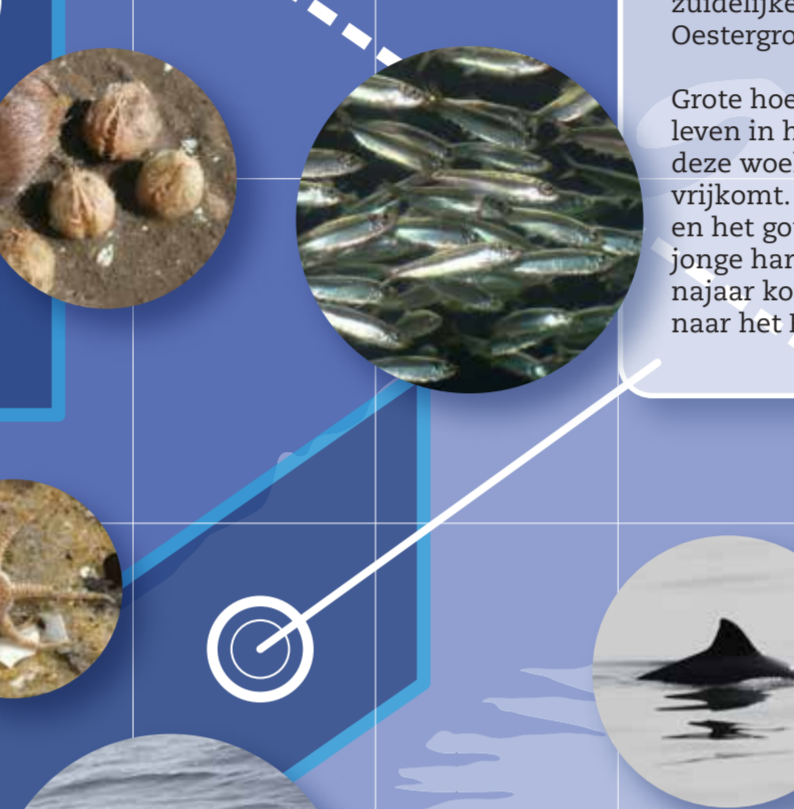
In het Noordkrompgebied wordt relatief weinig gevist, waardoor de bodem -voor Noordzeebegrippen- nog redelijk ongerept is. Daardoor komen er schelpdieren in alle soorten en maten voor; ook de langlevende en bedreigde noordkromp. Dit dier kan meer dan 400 jaar oud worden!

Friese Front

Het Friese Front is uniek in de wereld! Het markeert de overgang tussen de ondiepe zandgronden van de zuidelijke Noordzee en de diepere slibbodems van de Oestergronden. Het is een extreem voedselrijk gebied.

Grote hoeveelheden van allerlei soorten bodemdieren leven in het Friese Front. De slangster bijvoorbeeld, deze woelt de bodem om, zodat er nog meer voedsel vrijkomt. Ook zeldzame soorten als de zeekomkommer en het goudkammetje leven hier. Grote scholen sprat en jonge haring trekken grote groepen zeevogels aan. Elk najaar komen bijvoorbeeld tienduizenden zeekoeten naar het Friese Front.

Klaverbank

De Klaverbank is de enige grindbank in het Nederlands deel van de Noordzee. Naast grind komen er ook grote stenen, zand en schelpen voor. Een diepe, visrijke trog loopt dwars door het gebied.

Nergens in Nederlandse Noordzee vind je zoveel variatie in bodemdieren: zeeanemonen, slangsterren, zee-egels en zeekomkommers, grote en kleine schelpdieren en het lederkoraal dodemansduim. Haringen en roggen zetten hun eieren af op de harde bodem. Grote aantallen zeevogels, waaronder grote jagers en zeekoeten, komen er vis eten, net als de bruinvis en de dwergvinvis.

Borkumse Stenen

De Borkumse Stenen is van nature een gebied met zand, keien en grind. Vissers nemen opgeviste keien mee aan land, waardoor onduidelijk is hoeveel keien er nog liggen. Het gebied ligt tegen het al door Duitsland beschermde gebied Borkum Riffgrund aan.

De langlevende schelpdieren noordkromp en artemisschelp leven hier. Voor zeehonden is het gebied belangrijk en ook bruinvissen worden er vaak gezien.

Bruine Bank

De Bruine Bank is een hoge zandbank omgeven door een diepere zeebodem. De Bank is vooral bekend door de vele fossielen, van bijvoorbeeld mammoeten, die er gevonden worden. Op sommige plekken komt oud veen naar boven.

Platvissen zoals bot en schol paaien op deze zandbank. In de winter zijn er grote aantallen zeekoeten, alken en zilvermeeuwen. Ook grote jagers worden er veel gezien. In de zomer zijn er veel kleine mantelmeeuwen die er naar eten zoeken.

Kustzee

De Kustzee is het hele gebied voor de Nederlandse kust, tot de 20 meter dieptelij. Het is een voedselrijk en dynamisch gebied met een sterke getijdestroming.

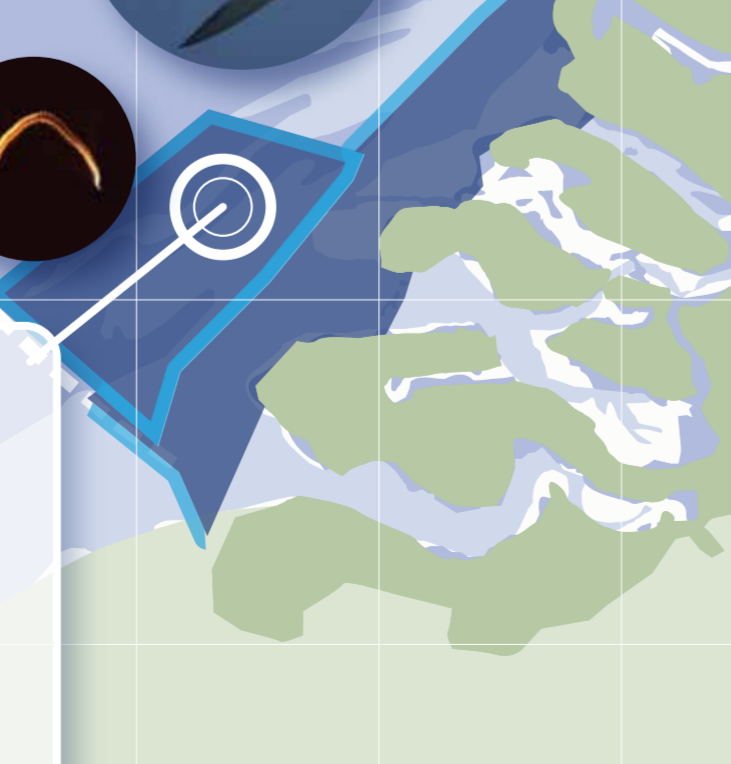
Er liggen schelpenbanken in de Kustzone. Vissoorten als zeenaald en bot leven alleen in dit ondiepe deel van de Noordzee. Andere vissen, zoals tong en kabeljauw, gebruiken het gebied als kraamkamer. Op al die vis en schelpdieren komen zeehonden, bruinvissen en grote aantallen vogels af. Voor veel vogels is de kustzone van levensbelang, voor een tussenstop tijdens de trek en als foerageergebied voor broedvogels.

Zeeuwse Banken

De Zeeuwse Banken zijn zandbanken, die doorlopen tot in het Belgische deel van de Noordzee. De banken zijn honderden jaren oud. Over de toppen van de zandbanken lopen zandrabbels, die zich verplaatsen. Dit maakt het een heel dynamisch gebied.

Typische zandbankbewoners, als zandzagers, horen hier thuis. Grote aantallen roodkeelduikers, kleine mantelmeeuwen en grote sterns worden op de banken gesignaleerd.

Drieharingstraat 25
3511 BH Utrecht
T: 030 2340016
info@noordzee.nl
www.noordzee.nl

